

УДК 340

DOI 10.18372/2786-5487.1.16668

Тимофєєва Лариса,

провідний фахівець

Центру допрофесійної підготовки та обдарованої учнівської молоді

Навчально-наукового інституту розвитку освіти

Національного авіаційного університету,

м. Київ, Україна

**АСПЕКТ ВПЛИВУ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ
НА ПРОЦЕДУРУ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ**

***Анотація.** Аналізується роль застережень Конституційного Суду України на процедуру внесення змін до Конституції України. Розкрито його суть, мету та основні завдання, а також розглянуто можливості взаємодії Конституційного Суду України і Верховної Ради України у законотворчому процесі. Визначено умови взаємодії з главою держави.*

***Ключові слова:** внесення змін до Конституції України, застереження, Конституційний суд.*

***Annotation.** The role of the reservations of the Constitutional Court of Ukraine in the procedure of amending the Constitution of Ukraine is analyzed. Its essence, purpose and main tasks are revealed, as well as the possibilities of interaction between the Constitutional Court of Ukraine and the Verkhovna Rada of Ukraine in the legislative process are considered. The conditions of interaction with the head of state are determined.*

***Key words:** amendments to the Constitution of Ukraine, reservations, Constitutional Court.*

Вирішення проблеми жорсткого обмеження парламенту через попередній судовий контроль є важливою як для конституційного процесу, так і для Венеціанської комісії. Деякі пропозиції навіть не мають шансів на демократичне обговорення. Від правильного вибору взаємодії суб'єктів конституційного процесу залежить якість прийнятих законів, їх реалізація. Потрібно, щоб участь Конституційного Суду України сприяла легітимності законодавчого процесу в часи конституційної реформи.

Дослідженню даного питання в окремих аспектах приділяли певну увагу Г.В. Берченко [1], М.І. Козюбра [2] та інші.

Термін застереження вживається у частині 1 статті 190 Регламенту Верховної Ради України, які зазначаються як рекомендації, не вносячи змін до тексту законопроекту. Відповідно до зазначеної норми Верховна Рада може прийняти повністю, частково з рекомендаціями та/або застереженнями або відхилити проект закону про затвердження відповідного указу Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації.

Як варіант застереженням Г.В. Берченко вважає ситуацію, коли Конституційний Суд України визнає законопроект таким, що відповідає статтям 157-158 Конституції України і частково припиняє провадження у справі або ж узагалі відмовляється розглядати певні зміни з тих чи інших причин (що також було у практиці КСУ. Це – інше питання щодо правомірності і коректності таких дій з боку КСУ) [1, с. 120].

У рішенні Конституційного Суду зазначається не тільки, які саме норми конституції порушено, а і як саме Конституційний Суд рекомендує органам, від яких залежить зміна цих актів, здійснити це. Парламент повинен переглядати свої нормативні акти, ураховуючи аргументи, що їх викладено в рішенні Конституційного Суду. Так само це стосується й судів загальної юрисдикції, яким не можна після винесення рішення Конституційним Судом із конкретного

питання розглядати й тлумачити відповідні норми не так, як це зробив Конституційний Суд.

На запитання Ігоря Коліушка стосовно того, чому Верховна Рада не повинна враховувати застереження КСУ, адже суд може вказати на певні недоліки законопроектів про внесення змін до Конституції, Ольга Совгіря відповіла наступне: «Стоїть питання саме про врахування рекомендацій КСУ». Тобто спочатку КСУ каже: «Законопроект відповідає Конституції». А потім каже: «Нам щось трошки не подобається». Тобто висловлюється думка фахівців по суті. Чи є ця думка обов'язковою для парламентарів? Ця думка підлягає розгляду. Але в будь-якому випадку у разі визнання законопроекту таким, що відповідає статтям 157, 158 Конституції, ця думка не може блокувати подальший розгляд законопроекту про внесення змін до Конституції. В КСУ не сказано, що можуть висловлюватися рекомендації КСУ та впливати на законотворчу діяльність» [3].

Відповідно до Регламенту Верховної Ради України розділом 5 врегульовано розгляд Верховною Радою України питань за спеціальною процедурою. Згідно глави 26 розглядаються законопроекти про внесення змін до Конституції України. Стаття 150 Регламенту передбачає якщо у висновку Конституційного Суду України законопроект про внесення змін до Конституції України в цілому або його окремі положення визнано такими, що не відповідають вимогам статей 157 і 158 Конституції України, а також у разі якщо у висновку Конституційного Суду України є *застереження* до положень законопроекту, Верховна Рада вирішує питання про подальшу роботу над законопроектом відповідно до закону про Регламент. Оновлена редакція законопроекту надсилається до Конституційного Суду України для проведення повторної оцінки цього законопроекту (ст.150 Регламенту ВРУ). Відповідно до ст.159 Конституції обов'язковій перевірці на відповідність статтям 157 і 158 Основного закону підлягає не тільки законопроект поданий до ВРУ в порядку статей 154,155 і 156 Конституції України, але й усі можливі поправки, внесені на пленарному засіданні ВРУ.

Постійний представник Верховної Ради України у КСУ Ольга Совгіря, зауважила, що законопроект про конституційну процедуру зареєстровано за №4533. Його підтримала більшість депутатських фракцій. Цей законопроект - своєрідний кодекс конституційного судочинства. Він досить об'ємний та нараховує понад 60 сторінок. Законопроект закладає таку модель: на першому місці була і залишається Конституція України, далі буде Закон про конституційну процедуру [4]. Окремі процедурні питання депутати пропонують врегулювати на рівні Регламенту КСУ. На даний момент вказаний законопроект, розроблений для врегулювання конституційної кризи, не став законом.

Отже, практика застережень, присутня при внесенні змін до Конституції України призвела до ускладнення конституційного процесу з 2000 року. Відповідно до конституційного принципу законності, конституційний процес є прерогативою парламенту – органу законодавчої влади. Конституційний Суд України має унікальну роль при внесенні змін до Конституції України [7]. Закон підписують: голова Верховної Ради України та Президент України. Глава держави не має права вето щодо законів про внесення змін до Конституції України. Вони взаємодіють у межах системи стримувань і противаг, закріплених у Конституції. Відповідно до нормативно-правового змісту статті 159 Конституції України є юридично неприйнятними обидві можливості: і розгляд Верховною Радою України законопроекту про внесення змін до Конституції України за відсутності висновку Конституційного Суду України щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України, і розгляд Верховною Радою України цього законопроекту за наявності цього висновку, але всупереч йому.

Таким чином одним з аспектів конституційного контролю є обов'язок органів публічної влади, яких стосувалося рішення Конституційного Суду, переглядати свої рішення, нормативні акти, ураховуючи аргументи, що їх викладено в рішенні Конституційного Суду. Зокрема, це стосується парламенту та судів загальної юрисдикції. Цей аспект є одним із найважливіших, оскільки

він покликаний забезпечити ефективність та результативність діяльності органу конституційної юрисдикції.

Список використаних джерел

1. Берченко Г.В. Застереження Конституційного Суду України як елемент процедури внесення змін до Конституції України. Актуальні проблеми політики. 2021. Вип. 66. - С. 118-123.

2. Мірило верховенства права (правовладдя) національного рівня: практика України (Rule of law Checklist at national level: case of Ukraine) / за заг. ред. М. Козюбри; Центр дослідження проблем верховенства права та його втілення в національну практику України Національного університету «Києво-Могилянська академія». Київ, 2021. 152 с

3. <https://sud.ua/ru/news/publication/161914-z-reglamentu-radi-priberut-normi-schodo-prava-ksu-vislovlyuvati-zasterezhennya-do-konstitutsiynikh-zakonoproektiv>

4. https://lb.ua/news/2020/12/21/473591_robocha_grupa_radi_predstavila.html

5. Постанова Верховної Ради України «Про прийняття за основу проекту Закону України «Про конституційну процедуру» // Офіційний вісник України від 07.05.2021, №30, с. 17, ст. 2049, код акта 104595/2021.

6. Окрема думка судді Конституційного Суду України Мартиненка П.Ф. у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (справа щодо внесення змін до Конституції України) (Рішення КСУ від 09.06.1998 р., N 8-рп/98) // http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8-rp-1998_1.doc

7. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України, 2010, № 14-15, № 16-17, ст. 133.